

9. Коломієць А.М. Теоретичні та методичні основи формування інформаційної культури майбутнього вчителя початкових класів: автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.04 / А.М. Коломієць. – К., 2008. – 42 с. – укр.

10. Кульневич С.В. Педагогика самоорганизации : феномен содержания / Кульневич С.В. – Воронеж, 1997. – 230 с.

11. Попов О.А. Пример вычисления норм теста / О.А. Попов [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://psystat.at.ua/publ/2-1-0-24>

12. Професійна освіта : словник: навч. посіб. / уклад. С.У. Гончаренко та ін.; за ред. Н.Г. Ничкало. – К.: Вища шк., 2000. – 380 с.

13. Смирнова И.Н. Формирование профессиональной готовности будущего учителя экономики к использованию информационных технологий [Текст]: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Смирнова Инна Николаевна. – Липецк, 2007. – 185 с.

СУЧАСНИЙ СТАН ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ ОБДАРОВАНИХ УЧНІВ

УДК 371. 3: 371. 212. 3
Кузнецова Н. В.

В статье рассматривается методика разработки программ для обучения одаренных детей иностранному языку, смена формы проведения уроков, учитывая феномен одаренности.

Ключевые слова: одаренные дети, содержание обучения, проектные технологии, авторские программы.

The article analyzes the method of program development for teaching gifted children the foreign language, changing of the form of conducting lessons, taking into account the phenomenon of gift.

Keywords: gifted children, the content of teaching, the project technologies, authoring programs.

Кожна країна, яка спрямована в майбутнє, приділяє пильну увагу до освіти обдарованих і талановитих дітей. У середині минулого століття лідерами з освітньої роботи з обдарованими дітьми стали дві наддержави, країни, що доклали зусиль для гострої конкурентної боротьби на міжнародній арені. У 1960-х роках паралельно в СРСР і США на державному рівні було прийнято широкомасштабні програми щодо підтримки обдарованих. Сьогодні при незмінному лідерстві США такі країни, як Китай, південноазійські «Малі дракони», Бразилія, Саудівська Аравія, розвернули широку діяльність у цьому напрямі. В більшості країн Західної Європи існують державні системні програми підтримки обдарованої і талановитої молоді, що як на залучення їх ресурсів для збільшення науково-технічної і технологічної конкурентоспроможності, так і на підтримку соціальної стабільності [5, с. 5-14].

Вибираючи програми для обдарованих учнів, доречно керуватися положенням, що методика як прикладна наука нерозривно пов'язує розроблення методів з конкретними завданнями й умовами навчання.

Програми навчання іноземної мови для обдарованих учнів повинні ґрунтуватися на основних принципах методики викладання ІМ, зокрема:

1) *комунікативної спрямованості* навчання (досягнення учнями рівня комунікативної компетенції, достатньої для спілкування в будь-яких комунікативних сферах у чотирьох видах мовленнєвої діяльності: аудіюванні, читанні, говорінні, письмі);

2) *автономії учня і його професійного зростання*, яке досягається у процесі формування навчальних умінь;

3) *наступності*;

4) *послідовності*;

5) *спіралеподібної прогресивності* (подання нового матеріалу на основі вже здобутих знань і поступове ускладнення завдань);

6) *інтегративності*;

7) *розвитку особистості*;

8) *індивідуалізації й гуманізації навчання* [3, с. 38-45.].

За такою програмою метою навчання ІМ стає, на нашу думку, формування в учнів комунікативної і соціокультурної компетенції для виконання професійних завдань і в повсякденному житті, володіння іноземною мовою як засобом засвоєння нової інформації (освітня мета).

Програма для обдарованих і талановитих дітей – це науково обґрунтована стратегія надання додаткових освітніх послуг цій категорії школярів і виважена тактика досягнення кінцевих результатів (навчального, виховного чи розвивального характеру). Нині є достатньо чинних програм такого типу. Кожна країна, яка піклується про нарощення інтелектуально-творчого потенціалу нації, а отже, створює відповідні умови для повноцінного розвитку і максимальної реалізації здібностей своїх громадян, має багато подібних програм.

Необхідність складання спеціальної програми навчання для обдарованих дітей давно обґрунтована фахівцями в галузі освіти. Більше чверті століття тому було опубліковано повідомлення з цього питання педагогів М. Сампшенна, Д. Норріса і Л. Термена. Вони відзначали, що необхідно приділяти більше уваги розвитку в дітей творчих здібностей, інтелектуальної ініціативи, критичного мислення, соціальної адаптації, соціальної відповідальності і якостей безкорисного лідерства. Таким чином, для фахівців було зрозуміло, що спеціалізоване навчання обдарованих дітей спричиняє заходи, що далеко виходять за межі простого розширення звичайної програми навчання або включення в нього завдань з програм, призначених для дітей старшого віку.

Набагато пізніше (1977) Дж. Рензуллі, обговорюючи якісні особливості навчання обдарованих дітей, писав, що зміст їх навчальної програми повинен: а) виходити за рамки загальноприйнятої програми; б) зважати на специфіку інтересів учнів; в) відповідати їх стилю засвоєння знань і г) не обмежувати прагнення дітей глибоко вникати в суть тієї чи іншої теми, що вивчається. Перелічені критерії можуть бути застосовні як до шкільного курсу навчання, так і до навчальних планів для початкової і середньої школи. Далі Дж. Рензуллі підкреслював, що важливу частину всіх програм для обдарованих дітей складає систематичний розвиток когнітивних і афективних процесів.

Так, навчальна програма для обдарованих дітей у США розробляється спеціальним комітетом при навчальному закладі. Ця програма має свою модифікацію: у змісті (навчального матеріалу; введення у програму тем і проблем, що потребують міждисциплінарного підходу); процесі (групова робо-

та, прискорення темпу навчання, самоуправління і самоосвіта) і середовища навчання (можливість вибору навчальної діяльності, відмова від обмежень під час занять, розвиток творчих здібностей, розвиток творчого мислення, залучення до науково-дослідного процесу).

Світовий досвід розробок програм навчання обдарованих учнів свідчить про те, що серед основних методів та підходів, покладених в їх основу, є диференційне, індивідуальне та випереджальне навчання. Потрібно зазначити, що в розробці ефективних програм для обдарованих і талановитих школярів у навчанні ІМ педагогічна наука і практика пройшли довгий шлях.

У нашій країні обдарованими учнями та створенням для них спеціальних програм займався багато вчених, серед яких: Ю.Пассов, Б.М. Теплов, В.С. Юркевич, М.А.Холодная, В.Д. Шадриков, Ю.Д. Бабаєва, В.Н. Дружинин, Д.Б. Богоявленська, О.М. Матюшкин, свій внесок у вивчення проблем обдарованої особистості зробили українські психологи – Г.С. Костюк, В.О. Моляко, Р.О. Семенова.

Ю.Пассов (1982) пропонує сім принципів спеціалізації навчальних програм стосовно обдарованих і талановитих дітей різного віку.

1. Детальне, поглиблене вивчення найбільш важливих проблем, ідей і тем.

2. Розвиток продуктивного мислення обдарованих дітей, а також навичок його практичного застосування, що дозволяє учням переосмислювати наявні знання та генерувати нові.

3. Надання можливості обдарованим та талановитим дітям долучатися до знань, що постійно змінюються, розвиваються і до нової інформації, прищеплюють їм прагнення до здобування знань.

4. Наявність і вільне використання відповідних джерел.

5. Заохочення ініціативи і самостійності в навчанні та розвитку обдарованих дітей.

6. Розвиток свідомості та самосвідомості обдарованих дітей, розуміння зв'язків з іншими людьми, природою, культурою та ін.

7. Розвиток здібностей до творчості і виконавчої майстерності [2].

Ці принципи покликані допомогти фахівцям, зайнятим у галузі навчання обдарованих і талановитих дітей, виробляти рішення, спрямовані на максимальну емкість навчального процесу. Крім того, Ю. Пассов пропонує три стратегії спеціалізації навчання:

- прискорення: з ретельним обдумуванням, рефлексією і аналізом ідей, а також часом для творчості»;

- стимулювання обдарованих дітей на поглиблене проникнення в досліджуваний матеріал при більш широкому його охопленні;

- якісно інше навчання (новий зміст, який не є ні продовженням, ні більш широким викладом матеріалів, які включаються в загальноприйняті навчальні програми) [2].

Альтернативою наявним зарубіжним програмам стала розробка та впровадження в освітню систему “ Програми роботи з обдарованою молоддю міста Херсона ” [4, с. 8-14]. Її мета та завдання визначаються з урахуванням потреб суспільства щодо розвитку творчих здібностей майбутньої інтелектуальної та професійної еліти, нового стратегічного підходу до визначення подаль-

ших шляхів розвитку освітньої галузі, створення цілісної національної освітньої системи.

Основною метою програми є забезпечення оптимальних умов для виявлення та розвитку обдарованості дитини, створення освітнього середовища для розвитку особистих нахилів, вияв талантів, збереження та розвиток наукового потенціалу нації.

Означена мета досягається шляхом вирішення таких основних завдань:

- проведення діагностики обдарованості дітей за спеціальними методиками;

- орієнтування на адекватні можливості розвитку обдарованої особистості;
- урізноманітнення форм і методів розвитку творчих здібностей обдарованих дітей, морального та матеріального стимулювання.

Реалізація Програми передбачає можливість забезпечити:

- зростання інтелектуального, культурного, духовно-морального потенціалу суспільства та особистості;

- створення належних умов для творчого самовдосконалення молоді та його стимулювання;

- пошук, розвиток та підтримку здібних, обдарованих, талановитих дітей;
- ефективну систему перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів щодо роботи з обдарованими дітьми;

- пропагування наукових експериментальних досліджень учнів;

- зміцнення матеріально-технічної та науково-методичної бази освітніх закладів [4, с. 8-14].

Розроблена програма, акцентує увагу на відносно новому, інтегративному принципі навчання іншомовного мовлення і пропонує метод проектів як один із підходів до формування й розвитку автономності учня від викладача в процесі вивчення предмета. Проект, який можна виконати індивідуально або колективно, моделює ситуацію реального життя (реальний цілісний контекст спілкування), де поєднуються мовленнєва й немовленнєва дії, вербальні й невербальні засоби спілкування, візуальна та звукова репрезентація подій і ситуацій.

Проектному методу притаманні такі особливості: робота в малих групах з метою пошуку спільного рішення, з наступним обговоренням: виконання завдань, які виходять за межі навчальної програми, що, у свою чергу, сприяє розвитку професійних здібностей учнів; природна інтеграція - базових навичок та вмінь, розвиток міжкультурної компетенції: реалізація міжпредметних зв'язків та фонових знань у процесі розв'язання проблеми.

Започаткована програма рекомендує різноманітні варіанти проектів: міні-журнали про екзотичних тварин зі статтями, фотографіями й малюнками: проект будинку майбутнього зі схемами та планами; створення коміксів; рольові ігри: «прес-конференція», «інтерв'ю» тощо. Презентувати проект можна в найрізноманітніших формах (виступ, доповідь, демонстрація, виставка, драматизація тощо). Метод проектів сприяє формуванню соціокультурної й соціолінгвістичної компетенції розвиває творчий потенціал учнів, підвищує рівень їхньої самооцінки, розвиває комунікативні навички. Крім того, комунікативна орієнтованість проектного методу дає змогу активно використовувати такі лінгво-методичні принципи комунікативного підходу: практична

спрямованість: використання максимальної кількості каналів прийому і обробки інформації; розвиток мотивації учнів; розвиток навичок автономного навчання.

Програма «Компаративний аналіз культури англомовних країн (Великобританії, США, Австралії, Південної Африки) і України» спрямована на розвиток соціокультурної та лінгвокраїнознавчої компетенції обдарованих учнів ліцеїв, гімназій та шкіл з поглибленим вивченням іноземної мови.

Мета курсу: активізація знань граматичного та лексичного матеріалу, передбаченого програмою, розвиток творчих здібностей обдарованих учнів.

Завдання курсу:

- *Методичні:* оволодіти вмінням усно та письмово фіксувати і передавати інформацію різного обсягу і характеру.

- *Пізнавальні:* сприяти розвитку красназвнич знань учнів про культуру, літературу, мистецтво Великобританії, США та України; ознайомити їх з проблемами сучасної кінематографії, поп-музики, сучасного драматичного театру, балету; збагачувати свій світогляд, розвивати пізнавальну активність і творчий потенціал з метою формування в обдарованих дітей комунікативної компетенції.

- *Практичні:* розвивати навички говоріння (монолог, діалог, полілог).

Зміст курсу складає комплекс знань, умінь, навичок та компетентностей, які входять до програми з підготовки учнів за європейським рівнем B1, B1+, B2.

Програма розроблена за кредитно-модульною системою: змістові модулі, практичні модулі, модулі самостійної роботи, підсумкові теки.

Значна увага у програмі приділяється самостійній та індивідуальній роботі, яка здійснюється у формі творчих завдань: проекти, доповіді, твори, рольові ігри, драматизація, розробка реклами, складання тем тощо.

Тематика занять різноманітна. Учні поглиблюють свої знання про культуру різних англомовних країн:

- культурні традиції повсякденного життя у Великобританії, США та Україні;

- чотири нації Об'єднаного Королівства в порівнянні з багатонаціональною Америкою та Україною;

- природні катастрофи та їх усунення в Україні, Великобританії та Канаді;

- популярна музика у США, Ірландії, Джамаїці та Південній Африці;

- екслюзивний тижневий тур по історії Англії, Австралії та України;

- особливості політичного устрою та правової системи Великобританії, США та України;

- двомовна освіта в Канаді та Уельсі;

- втеча від стресового життя;

- зв'язок життя і телебачення;

- сучасне мистецтво;

- молоді таланти;

- музичні традиції Великобританії та України;

- як нові технології впливають на державну мову;

- проблеми імміграції та громадянства у США;

- літературна творчість відомих письменників англomовних країн у порівнянні з творчістю українських письменників.

Для більш ефективного вивчення курсу рекомендуємо такі форми проведення занять: диспути з обговоренням літературних творів, вистав, «мікрофон», «акваріум», драматизація тощо.

Заняття забезпечені навчально-методичним супроводом: перегляд фільмів, записи класичної та естрадної музики, спілкування з носіями мови в режимі он-лайн і в чатах.

Формами перевірки засвоєного матеріалу є різноманітні завдання: вікторини, колоквиум, письмові контрольні роботи, які можна проводити у груповому та індивідуальному режимі.

Запропонований курс сприяє оволодінню вмінням усно та письмово передавати інформацію різного обсягу і характеру, розвиває красноріччя знання учнів про культуру, літературу, мистецтво Великої Британії, США та України, допомагає обдарованим учням збагачувати свій світогляд та формувати комунікативну компетенцію, а також розвиває навички говоріння та мовленнєву реакцію. Інтегративний характер програми дає можливість учням на різних етапах опанування іноземної мови використовувати її як інструмент для здобуття знань з інших предметів: культурології, біології, екології, історії, географії, права, мистецтва, культури, астрономії та ін.

Таким чином, навчання обдарованих дітей іноземною мовою доцільно проводити, виходячи за грані загальноприйнятої програми, враховуючи специфіку інтересів учнів та стиль засвоєння знань, треба не обмежувати прагнення учнів поглиблювати свої знання, створювати сприятливі умови для навчання обдарованих учнів; розробляти новітні технології навчання, спеціальні програми, які акцентують увагу на певних сильних або на слабких боксах особистості; забезпечити належну змістову наповненість занять, зорієнтованість на новизну інформації та різноманітні види науково-дослідної, пошукової, розвивальної творчої діяльності.

Безперечно, окремі програми в деталях різняться між собою. Водночас у процедурі відбору дітей, організації надання їм додаткових освітніх послуг, оцінці ефективності програм є багато спільного, що дає підстави для певних узагальнень.

Які б умови для навчання обдарованих дітей не були створені, результат буде залежати від особистості, яка вчить обдаровану дитину, тобто від учителя. Важливо мати вчителя, який зможе виявити обдарованість, буде небайдужим до його нестандартного мислення, високоінтелектуального розвитку. Тому необхідно перед державою ставити питання про підготовку у вищих педагогічних навчальних закладах високопрофесійного, різнобічно освіченого вчителя.

Учитель, який працює з обдарованими дітьми, під час професійної діяльності має відповідати таким характеристикам: розробляти гнучкі індивідуальні програми; створювати теплу емоційно безпечну атмосферу; надавати учням зворотний зв'язок; стимулювати творчість; формувати позитивну самооцінку учня; стимулювати розвиток творчих розумових процесів вищого рівня; виявляти повагу до індивідуальності учня.

Література

1. Волощук І., Шепотько В. Програми для обдарованих і талановитих школярів / І. Волощук, В. Шепотько // Рідна школа. – січень 2005 – №1 (900). – С. 70-72.
2. Ніколаєва С.Ю. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах / С.Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2002. – 328 с.
3. Поліна С. Нові методичні підходи до викладання іноземної мови в умовах навчального комплексу неперервної освіти / С. Поліна // Педагогіка і психологія. – Педагогічна преса, 2004. – №4 (45). – С. 38-45.
4. Програма роботи з обдарованою молоддю міста Херсона на 2003-2008 роки // Інформаційний збірник для керівників закладів освіти №6 – С. 8-14.
5. Рубцов В.В., Марголис А.А., Ушаков Д.В., Журавлев А.Л. Образование одаренных – государственная проблема / В.В. Рубцов, А.А. Марголис, Д.В. Ушаков, А.Л. Журавлев // Психологическая наука и образование. – 2009. – №4. – С. 5-14.

СВІТОГЛЯДНИЙ КОНТЕКСТ АКСІОЛОГІЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ ВЧИТЕЛЯ

УДК: 378.04.01+371

Галіцян О. А.

У статті висвітлено світоглядний контекст аксіологічної спрямованості особистості вчителя. Представлено цінності виховання як вид педагогічних цінностей та феномен соціокультурного простору, детермінований історичними, соціальними, філософськими, педагогічними та екзистенціальними факторами.

Ключові слова: світогляд, цінності виховання, аксіосфера особистості вчителя.

В статті представлена педагогіческая інтерпретація ролі аксіологічної складової особистості педагога в аспекті становлення його мировоззрення. Воспитательные ценности представлены как вид педагогических ценностей и феномен социокультурного пространства, детерминированный историческими, социальными, философскими и экзистенциальными факторами.

Ключевые слова: мировоззрение, воспитательные ценности, аксиосфера личности учителя.

The article highlights the world outlook context of axiological orientation of a teacher's personality. The values of education are represented as a kind of pedagogical values and a phenomenon of sociocultural space, determined by historical, social, philosophic, pedagogic and existential factors.

Key words: the world outlook, the values of education, axioshere, teacher's personality.